

NOGAY TÜRKÇESİNİN ÜNLÜ DÜZENİ

Diftonglar:

Nogay Türkçesinde iki ünlünün tek seslemde birleşip başka bir fonem oluşturdukları türden diftonglar bulunmaz. Sadece bir ünlü ile /y,w/ yarı ünlülerinin bir hece oluşturmalarından ileri gelen türden diftonglar (*lojny diftong = sözde diftong, yalancı diftong*) vardır.

Sovyet Türkolojisi yarı ünlülerin bulunduğu seslemlerin tamamını genellikle diftong olarak değerlendirmiştir⁴⁵:

Yarı ünlünün ünlüden sonra geldiği alçalan diftonglar (*nishodyaşçiy diftong*):
ay, iy, iy, üy, oy, öy, aw, uw, üw kelimedede bütün konumlarda bulunabilir:

ayır, qayır, torşay, qaymaq, bay, mıy, şıyqan, biyle-, iygi, buyırq, uyqı, quyırq, tüyme, büyrek, oynaq, boy, söylem, awlaq, buzaw, taw, qıraw vb.

Yarı ünlünün ünlüden önce geldiği yükselen diftonglar (*voshodyaşçiy diftong*) ise: *yi, yi, ya, yo, yö* genellikle ilk hecede bulunur:

yıyın, yılan, sıyır, yibek, yalnız, tayaq, ayaq, yorşay, yoq, kiyik, kiyim vb.

Önlülük-Artlılık Uyumu:

Nogay Türkçesinde önlülük-artlılık uyumu çok sağlamdır. Kök art ünlülü ise ekler de art ünlülü, kök ön ünlülü ise ekler de ön ünlülüdür:

atlarımız, islerimiz vb.

Dudaklılık Uyumu:

Dudaklılık uyumu ise özellikle ön ünlüler için geçerlidir ve gevşek bir biçimde gerçekleşir. Dudak uyumu yazıya yansıtılmaz.

⁴⁵*Grammatika nogayskogo yazıka, çast I Fonetika i morfologiya, (Red.) N.A. Baskakov, Çerkessk 1973, s. 34.*

Nogay Türkçesinin ünlü fonemlerini niteliklerine göre aşağıdaki gibi bir tabloda göstermek mümkündür:

	ART		ÖN	
	GENİŞ	DAR	GENİŞ	DAR
DÜZ	/a /	/ı /	/e /	/i /
YUVARLAK	/o /	/u /	/ö /	/ü /